

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2003/21

Karar Sayısı : 2003/13

Karar Günü : 1.4.2003

Resmi Gazete tarih/sayı:22.07.2003/25176

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Siyasî parti kapatma davasına bakan mahkeme sıfatıyla Anayasa Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 22.4.1983 günlü, 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun 105. maddesinin, Anayasa'nın 68. ve 69. maddelerine aykırılığının incelenmesidir.

I- OLAY

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin kapatılması hakkındaki davaya bakan Anayasa Mahkemesi, 1.4.2003 günlü toplantıda, davada uygulayacağı 2820 sayılı Siyasî Partiler Yasası'nın 105. maddesinin re'sen Anayasa'nın 68. ve 69. maddelerine aykırılığı konusunun incelenmesine, Anayasa'nın 152., 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 28. maddeleri uyarınca karar vermiştir.

II- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Yasa Kuralı

2820 sayılı Siyasî Partiler Yasası'nın itiraz konusu 105. maddesi şöyledir:

"Madde 105.- Kuruldukları tarihten itibaren aralıksız iki dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi genel seçimlerine katılmayan siyasî partiye, ikinci genel seçimin yapıldığı tarihten itibaren bir ay içinde Cumhuriyet Başsavcılığınca kapanma kararı alması için yazılı tebligatta bulunulur. Bu yazının tebliğinden itibaren üç ay içinde kapanma kararı alınmadığı takdirde, Cumhuriyet Başsavcılığınca açılacak dava üzerine Anayasa Mahkemesinin kararıyla o siyasi parti kapatılır."

B- Dayanılan Anayasa Kuralları

İtiraz başvurusunda Anayasa'nın 68. ve 69. maddelerine dayanılmıştır.

III- ESASIN İNCELENMESİ

Mustafa BUMİN, Haşim KILIÇ, Yalçın ACARGÜN, Sacit ADALI, Ali HÜNER, Fulya KANTARCIOĞLU, Ertuğrul ERSOY, Tülay TUĞCU, Ahmet AKYALÇIN, Enis TUNGA ve Mehmet ERTEN'in katılmalarıyla 1.4.2003 gününde yapılan toplantıda, görüşülen 2003/2 (Siyasi Parti Kapatma) esas sayısına kayıtlı davada, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 105. maddesi Anayasa'nın 68. ve 69. maddelerine aykırı görülerek Anayasa'nın 152. ve 2949 sayılı

Yasa 'nın 28. maddesi uyarınca esas hakkında bir karar verilmek üzere davanın geri bırakılması kararlaştırıldığından, işin esasının incelenmesine oybirliğiyle karar verilmiştir.

IV- ANAYASA'YA AYKIRILIK SORUNU

İşin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu yasa kuralı, dayanan Anayasa kurallarıyla, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

2820 sayılı Siyasî Partiler Yasası'nın itiraz konusu 105. maddesinde, kuruldukları tarihten itibaren aralıksız iki dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi genel seçimlerine katılmayan siyasî partiye, ikinci genel seçimin yapıldığı tarihten itibaren bir ay içinde Cumhuriyet Başsavcılığınca kapanma kararı alması için yazılı tebligatta bulunulacağı, bu yazının tebliğinden itibaren üç ay içinde kapanma kararı alınmadığı takdirde, Cumhuriyet Başsavcılığınca açılacak dava üzerine Anayasa Mahkemesinin kararıyla o siyasi partinin kapatılacağı öngörülmüştür.

Anayasa'nın 68. maddesinin ilk fıkrasında, "*Vatandaşlar, siyasî parti kurma ve usulüne göre partilere girme ve partilerden ayrılma hakkına sahiptir.*" denilerek kişilerin bu konudaki temel hakları güvence altına alınmış, ikinci ve üçüncü fıkralarında siyasi partilerin, demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları oldukları, önceden izin almadan kurulacakları, Anayasa ve kanun hükümleri içerisinde faaliyetlerini sürdürecekleri belirtilerek siyasi hakların korunma alanı genişletilmiş böylece, *partiler demokrasisi* esası benimsenmiştir. Dördüncü fıkra ise, siyasi partilerin tüzük ve programları ile eylemlerinin, Devletin bağımsızlığına, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine, millet egemenliğine, demokratik ve laik Cumhuriyet ilkelerine aykırı olamayacağı, sınıf ve zümre diktatörlüğünü veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlayamayacağı, suç işlenmesini teşvik edemeyeceği hükme bağlanmıştır.

Bu düzenlemelerle, temel hak ve özgürlükler arasında öncelikli bir yere sahip olan düşünceyi açıklama özgürlüğünün örgütlü biçimde yaşama geçirilmesinde önemli bir yere sahip olan siyasi partilere, Anayasal güvence en geniş biçimiyle sağlanırken, onların varlık nedeni olan demokratik rejimin, korunması ve devamı ile tüm kurum ve kurallarıyla etkili ve egemen kılınabilmesi için kimi sınırlamalar getirilmesi gerekli görülmüş, bu sınırlamalara uyulmamasının yaptırımı ise 69. maddede düzenlenmiştir. Buna göre, bir siyasi partinin tüzüğü ve programının 68. maddenin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı bulunması veya bu fıkra da sayılan eylemlerin işlendiği bir odak haline geldiğinin Anayasa Mahkemesi'nce tesbit edilmesi temelli kapatılma nedeni sayılmış, ayrıca yabancı devletlerden, uluslararası kuruluşlardan ve Türk uyruğunda olmayan gerçek ve tüzel kişilerden maddi yardım alınması da siyasi partiler için üçüncü bir temelli kapatılma nedeni olarak öngörülmüştür.

Anayasa'da kapatılma nedenlerinin sayılarak belirlenmiş olması, yasakoyucunun bunlar dışında bir nedenle siyasi partilerin kapatılması sonucunu doğuracak düzenlemeler yapamayacağını göstermektedir. Kuşkusuz bu durum, temelde diğer sivil toplum örgütleri ile büyük benzerlikler gösteren ancak demokratik siyasi yaşam için taşıdıkları önem nedeniyle Anayasa ile özel koruma sağlanan siyasi partilerin hiçbir yaptırıma bağlı tutulamayacakları anlamına gelmemektedir. Hukuk düzeninin korunması ve devamı için, diğer gerçek ve tüzel kişiler gibi siyasî partilere de yaptırımlar uygulanmasının gerekli olduğunda duraksanamaz.

Siyasi Partilerin amacı, seçimler yoluyla iktidara gelip tüzük ve programlarında belirtilen görüşleri doğrultusunda millî iradenin oluşmasını sağlayarak ülkeyi yönetmek olduğundan seçimlere katılmayan bir siyasi partinin temel işlevini yerine getiremeyeceği açıktır. Bu nedenle, siyasi partilerin Anayasa ve yasalar çerçevesinde üstlendikleri görev ve sorumluluklarına uygun olarak etkinliklerde bulunabilmelerinin sağlanması için iki dönem seçimlere katılmamalarının yaptırıma bağlanması olanaklı ise de, "Türkiye Büyük Millet Meclisi genel seçimlerine katılmama" Anayasa'da sayılan kapatılma nedenleri arasında yer almadığından bu eylemin yaptırımının "kapatılma" olamayacağı açıktır.

Bu nedenle, 2820 sayılı Yasa'nın 105. maddesi, Anayasa'nın 68. ve 69. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

V- İPTAL KARARININ YÜRÜRLÜĞE GİRECEĞİ GÜN SORUNU

Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasında, "Kanun, kanun hükmünde kararname veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü ya da bunların hükümleri, iptal kararlarının Resmî Gazetede yayınlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın Resmî Gazetede yayınlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez." denilmektedir. 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Yasa'nın 53. maddesinin dördüncü fıkrasında da bu kural tekrarlanmakta, beşinci fıkrasında ise, Anayasa Mahkemesi'nin, iptal halinde meydana gelecek olan hukuksal boşluğu kamu düzenini tehdit veya kamu yararını ihlâl edici mahiyette görürse yukarıdaki fıkra hükmünü uygulayacağı belirtilmektedir.

2820 sayılı Siyasî Partiler Yasası'nın 105. maddesinde yer alan kuralın iptal edilmesi nedeniyle doğan hukuksal boşluk kamu yararını ihlâl edici nitelikte görüldüğünden buna ilişkin gerekli düzenlemelerin yapılması için yasama organına süre tanımak amacıyla iptal kararının Resmî Gazetede yayınlanmasından başlayarak bir yıl sonra yürürlüğe girmesi uygun görülmüştür.

Bu görüşe Yalçın ACARGÜN katılmamıştır.

VI- SONUÇ

A- 22.4.1983 günlü, 2820 sayılı "Siyasi Partiler Kanunu"nun 105. maddesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, OYBİRLİĞİYLE

B- İptal edilen maddenin doğuracağı hukuksal boşluk kamu yararını ihlal edici nitelikte görüldüğünden, Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasıyla 2949 sayılı Yasa'nın 53. maddesinin dördüncü ve beşinci fıkraları gereğince İPTAL HÜKMÜNÜN, KARARIN RESMÎ GAZETE'DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK BİR YIL SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE, Yalçın ACARGÜN'ün karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

1.4.2003 gününde karar verildi.

Esas Sayısı : 2003/21
Karar Sayısı : 2003/13

Başkan	Başkanvekili	Üye
Mustafa BUMİN	Haşim KILIÇ	Yalçın ACARGÜN
Üye	Üye	Üye
Sacit ADALI	Ali HÜNER	Fulya KANTARCIOĞLU
Üye	Üye	Üye
Ertuğrul ERSOY	Tülay TUĞCU	Ahmet AKYALÇIN
Üye		Üye
Enis TUNGA		Mehmet ERTEN